

Deflatie?

De expansiefase van de conjunctuurcyclus, die in november 1982 begon, heeft aan het eind van de rit in Nederland een inflatie opgeleverd van niet meer dan 2,9%. Dat was het inflatiepercentage voor de 12-maandsperiode oktober 1989-oktober 1990. Na oktober is de inflatie bij ons weer wat gedaald, tot 2,7% op jaarbasis in januari.

Het is in Nederland na de tweede wereldoorlog nog niet eerder voorgekomen dat een periode van hoogconjunctuur met een zo laag inflatiepercentage eindigde. Gebruikelijk waren percentages van zes of hoger. Deze keer bleef de inflatie daar ver onder.

Over de gehele periode vanaf november 1982 is de inflatie bij ons gemiddeld 1,5% per jaar geweest.

Een extreem laag percentage. Het is dat de huren jaarlijks stijgen en dat de meeste diensten – de medische zorg voorop – voortdurend duurder worden. Anders zou Nederland de afgelopen acht jaar per saldo een stabiel prijspeil hebben gekend.

Om een enigszins vergelijkbare periode in onze economische geschiedenis te vinden moeten we teruggaan naar de jaren twintig en dertig. Trekzestig jaar van onze jaartallen af en we vinden een opvallende parallel: vanaf 1913 en 1973 stegen de goederenprijzen in de wereld sterk. In Nederland verdrievoudigde het peil van de groothandelsprijzen tussen 1913 en 1920, vooral natuurlijk als gevolg van de wereldoorlog. Tussen 1973 en 1980 was de stijging van de groothandelsprijzen minder sterk, maar er was toch bijna sprake van een verdubbeling. In de jaren twintig en tachtig daalden de goederenprijzen in de wereld. Die daling werkte door in de groothandelsprijzen. In de jaren twintig halverden ze, ondanks de hoge economische groei van die tijd. In de jaren tachtig daalden ze vooral vanaf 1985, mede onder invloed van de olieprijsdaling. Tijdens de depressie van de jaren dertig daalden de groothandelsprijzen verder: tussen 1929 en 1934 vond nog eens een halvering plaats. Die dalingen werkten door in de consumentenprijzen. De jaren 1930 tot en met 1936 waren elk afzonderlijk jaren van deflatie.

Het lijkt zeer onwaarschijnlijk dat het in onze tijd weer zover zal komen. Er zit immers zoveel ingebouwde prijsstijging in ons economisch stelsel vanwege de grote omvang van de dienstensector met zijn uiterst geringe produktiviteitsstijgingen. Toch moeten we ook in deze jaren de deflatoire tendensen niet onderschatten. Die tendensen zijn duidelijk aanwezig, en in de huidige periode van laagconjunctuur winnen ze aan kracht.

De belangrijkste kracht is misschien wel de 'globalisering' van de wereldeconomie. Voor steeds meer bedrijfstakken geldt dat de wereld één markt is, waarop alle belangrijke aanbieders met elkaar concurreren. Dit gold al voor grondstoffenmarkten, maar het geldt nu ook voor diverse industriële bedrijfstakken. En het gaat gelden voor sommige diensten: zie de concurrentieslag tussen luchtvaartmaatschappijen. Nog is het zo dat protectie door overheden van lokale producenten sommige prijzen (van bij voorbeeld landbouwproducten) hoog houdt, maar het is ook zo dat de druk om

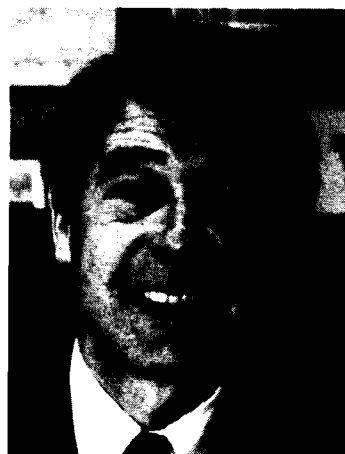
die beschermende maatregelen te verminderen steeds groter wordt. De beoogde totstandkoming van grote marktgebieden (Europa 1992, één grote Amerikaanse markt) versterkt het globaliseringsproces en verscherpt ook de concurrentie tussen aanbieders, die elkaar nu op die grote gemeenschappelijke markt gaan tegenkomen.

Dat het einde van de opgaande conjunctuur met zo'n laag inflatiepercentage kwam, komt onder meer omdat de werkloosheid nog steeds zo hoog is. Ook in dat opzicht is deze cyclus een unieke: nog nooit na de tweede wereldoorlog is aan het einde van een expansiefase de

werkloosheid zo hoog geweest. Dat geldt bij ons; dat geldt ook voor andere Europese landen. Hoewel de hoge werkloosheid vertekend is in de zin dat het reserve-arbeidspotentieel wellicht geringer is dan de cijfers suggereren, betekent zij toch dat ook in de komende jaren de loonontwikkeling onder druk zal blijven staan. Dat zal betekenen dat de inflatie-impuls vanuit de dienstensectoren ook betrekkelijk bescheiden zullen blijven. Veel van de door ons geconsumeerde diensten worden immers betrokken van sectoren, die niet op winst gericht zijn en die kostenstijgingen rechtstreeks doorgeven. Kostenbeheersing, en dus met name loonkostenbeheersing, is juist daar van groot belang. Wellicht zullen we in de jaren negentig ook verrast worden door produktiviteitsstijgingen in de dienstensector, waarmee indertijd met de komst van de chip wel rekening werd gehouden, maar die tot dusver sterk zijn tegengevallen.

Een stabiel prijspeil was altijd, en is dacht ik nog steeds, een van de doelstellingen van economische politiek in ons land. Deflatie is géén doelstelling. De term deflatie roept altijd nog het schrikbeeld van de jaren dertig op, toen die voortdurend dalende prijzen onderdeel waren van een economisch contractieproces, dat onder de naam Grote Depressie de economische geschiedenis inging. Maar op zichzelf genomen is een prijspeil dat daalt onder invloed van concurrentie en produktiviteitsstijging, in het geheel niet slecht. Vele industriële producten zijn daarom in de afgelopen decennia goedkoper geworden. Het goedkoper worden ervan heeft aan onze welvaartstoename bijgedragen. In de jaren twintig daalden in Nederland de kosten van levensonderhoud bij een economische groei, die gemiddeld meer dan 4% per jaar bedroeg.

Misschien zullen sommigen uit economisch-politieke overwegingen zelfs een voorkeur hebben voor een welvaartsstijging door lagere kosten van levensonderhoud, boven één waarbij de welvaartsstijging ontstaat uit een combinatie van een stijgend prijspeil en (dikwijls sterk ongelijke) inkomensverbeteringen van de diverse categorieën inkomenstrekkers.

J.J. van Duijn